

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΜΕ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ : ΚΑΓΚΕΛΑΡΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΚΑΜΠΙΣΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2003

ΚΑΤΑΝ Τ.Π.Π.Α

ΣΧΟΛΗ ΜΟΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΕΝ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΦΕΡΕΤΑΙ

ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΡΑΦΗΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ : ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΒΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ : ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

<u>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</u>	3
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ I</u>	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
Νομικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος.....	7
Μοτίβα τουρισμού.	10
Συστατικά στοιχεία τουρισμού σε σχέση με το περιβάλλον	11
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ II</u>	13
Περιβαλλοντικά Προβλήματα και Τουρισμός	13
ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ.....	15
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ	15
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ – ΕΜΠΟΔΙΑ	15
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ III</u>	24
Συνάφεια Τουρισμού και Περιβάλλοντος	24
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV</u>	26
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ , ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ , ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ,.....	26
ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	26
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ V</u>	34
Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	34
ΠΩΣ ΘΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙ Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	35
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI</u>	38
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	38
ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ.....	39
ΜΕΤΡΑ ΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	41
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ..	46
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ	50
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII</u>	51

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ : Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	51
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII</u>	59
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΨΘΗΣΗ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ.....	59
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ</u>	62
ΔΙΚΤΥΟ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΩΝ , ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ.	62
<u>ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΑ</u>	62
<u>ΠΡΟΤΑΣΗ</u>	63
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ</u>	65
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	65
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	69
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	71

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Δεν κληρονομήσαμε το περιβάλλον από τους γονείς μας αλλά το κληρονομήσαμε από τι προηγούμενες γενιές.

Μόνο που ήδη το μέλλον είναι σηματοδεδεμένο από τις δικές μας ενέργειες, λάθη, παραλείψεις, ή αδιαφορία. Όποιος σήμερα αδιαφορεί εγκληματεί όχι μόνο στο σήμερα αλλά και απέναντι στις προϋποθέσεις για ζωή αόριο.

Σιγά-σιγά , με τις δικές μας παραλείψεις και πράξεις σπείραμε στη φύση και σε εμάς τους ίδιους την οικολογική συμφορά.

Με τις πολλές καταστροφικές επεμβάσεις που έκαναν στο περιβάλλον οι άνθρωποι τι πέτυχαν; Μόνο να διαταράξουν την αρμονία που από την αρχή της δημιουργίας ισχύει στη γη.

Έτσι εμφανίζεται η οικολογία , σαν η επιστήμη που προσπαθεί να επανατοποθέτηση τον άνθρωπο στη φύση. Τα μηνύματα της οικολογίας μπορεί να γίνουν μελλοντικές ευθείες για την ανθρωπότητα έτσι ώστε η ευφυΐα του ανθρώπου να φθάσει στη δημιουργία απλών λύσεων για τον ίδιο τον άνθρωπο και όχι να αποτελέσει τ περίγραμμα μιας πολύπλευρης δυστυχίας τύπου αυτών των μεγάλων πόλεων.

Βλέποντας την εικόνα που παρουσιάζει η Ελλάδα ,προσπαθούμε με την εργασία μας να κάνουμε μια πληρέστερη προσέγγιση επί του θέματος με σκοπό την αναβάθμιση του περιβάλλοντος , της ποιότητας

ζωής της τουριστικής φέρουσας ικανότητας αλλά και των προσφερομένων υπηρεσιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός συνιστά διακοπές σε ηλιόλουστες παραλίες , σε όμορφα τοπία , ή σε μέρη με πολιτιστική ή ιστορική κληρονομιά. Ο τουρισμός έχει μεγάλη οικονομική , κοινωνική , περιβαλλοντική επίδραση στα μέρη προορισμού .Η ανάπτυξή του δημιουργεί προβλήματα ειδικά όταν ευαίσθητα και απομακρυσμένα μέρη δέχονται επισκέπτες. Περιβαλλοντική υποβάθμιση συνεπάγεται και οι τουριστικοί χώροι γίνονται λιγότερο ελκυστικοί.

Το περιβάλλον στις βασικότερες του εκφάνσεις , φυσικό ,πολιτιστικό και δομημένο αποτελεί κύριο συστατικό του τουρισμού, αφού συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση των ποιοτικών του προδιαγραφών και επομένως προσδιορίζει τις μορφές του και επηρεάζει την ανταγωνιστικότητά του.

Περιοχές με ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες , εκτεταμένες παραλίες , έντονα ιστορικά και αρχαιολογικά φαινόμενα , με πλήρη ανταπόκριση στις λειτουργικές και πολιτιστικές ανάγκες των ανθρώπων ,βρίσκονται στις πρώτες προτιμήσεις των σύγχρονων τουριστών. Έρευνες και μελέτες για τα κίνητρα επιλογής της Μεσογείου , καταδεικνύουν ότι τα

περιβαλλοντικά στοιχεία καθώς επίσης και το επίπεδο των προσφερομένων υπηρεσιών κατέχουν κυριαρχεί θέση μεταξύ των προτιμήσεων των υποψήφιων επισκεπτών του τόπου.

Νομικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος.

Οι ισορροπημένες σχέσεις τουριστικής ανάπτυξης και περιβάλλοντος πέρα από τις διακηρύξεις και τις άτυπες συμφωνίες , που δεσμεύουν και την Ελλάδα , εξασφαλίζονται και από ένα ευρύ νομικό πλαίσιο κανόνων , που ρυθμίζουν σε εθνικό επίπεδο τα θέματα του περιβάλλοντος σε όλες τις εκφάνσεις με επικέντρωση στο ιδιαίτερο κρίσιμο θέμα της προστασίας του. Ο θεμελιώδης νόμος το Σύνταγμα στο άρθρο 24 αναφέρει ότι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους , το οποίο πρέπει να παίρνει τα αναγκαία προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα. Ειδική μνεία γίνεται για την προστασία των δασών , για τα μνημεία , τις παραδοσιακές περιοχές , τα θέματα της χωροταξίας και της πολεοδομίας .Για την εφαρμογή της συνταγματικής αυτής επιταγής έχουν εκδοθεί ειδικοί νόμοι , όπως ο νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος.(N1650/86), ο νόμος για την προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων .(N998/79), ο οικιστικός νόμος ,(N1337/83) περί αιγιαλού και παραλίας , (N1540/30) και αρχαιολογικός νόμος (N5351/32 – N1469/50),που βρίσκονται στο στάδιο της αναθεώρησης με νομοσχέδια που κατατέθηκαν

στη βουλή ,ο νόμος για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Π.Δ.55/98),ο νόμος για το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη (Ν.2742/99) και οι άλλοι.

Το νομικό αυτό πλαίσιο συμπληρώνεται και από το πρωτογενές δίκαιο των καταστατικών Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και από το παράγωγο δίκαιο των κοινοτικών οδηγιών που ρυθμίζουν τα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και τις πολιτικές και δράσεις για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Όλο το νομικό αυτό πλέγμα καλύπτει και τον τουρισμό στον βαθμό που οι τουριστικές δραστηριότητες σχετίζονται με το περιβάλλον. Πρέπει όμως να σημειωθεί τι υπάρχουν και ειδικές ρυθμίσεις που αναφέρονται αποκλειστικά στις τουριστικές δραστηριότητες , όπως εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων για την ίδρυση τουριστικών εγκαταστάσεων , οι εγκρίσεις χωροθέτησης των τουριστικών δραστηριοτήτων οι άδειες λειτουργίας καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος τα συστήματα βιολογικού καθαρισμού και διάθεσης στέρεων αποβλήτων των ξενοδοχείων , οι όροι πυρασφάλειας των τουριστικών εγκαταστάσεων κ.τ.λ.

Πάντως εκείνο που διαπιστώνει κανείς είναι ότι ενώ το υφιστάμενο νομικό καθεστώς παρέχει την δυνατότητα ρύθμισης των σχέσεων τουρισμού και περιβάλλοντος προς την κατεύθυνση μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης , η κατάσταση είναι εκτός ελέγχου γιατί σε μεγάλο βαθμό δεν εφαρμόζονται οι νόμοι τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και σε επίπεδο καταστολής.

Μοτίβα τουρισμού.

Ο τουρισμός είναι μια ομπρέλα που περιλαμβάνει όλες της σχέσεις και τα φαινόμενα σχετικά με την κίνηση των τουριστών .

Τουρίστας κατά την Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού είναι ο αναψυχής .Οι εκδρομείς μένουν σε μια χώρα λιγότερο από 24h.

Οι τουρίστες χαρακτηρίζονται :

- Αυτούς που προτιμούν τύπους με καλύτερες κλιματολογικές συνθήκες
- Αυτούς που επιθυμούν να δουν καινούρια μέρη και πολιτισμούς
- Αυτούς που προτιμούν διακοπές με δραστηριότητα

Επίσης υπάρχει ο διεθνής - εσωτερικός τουρισμός.

Συστατικά στοιχεία τουρισμού σε σχέση με το περιβάλλον

Το μέλλον του τουρισμού είναι αναμφίβολα συνδεδεμένο με τα περιβάλλον και την κληρονομιά του μέρους-προορισμού των τουριστών.

Η ποιότητα εντυπώσεων και των εμπειριών του τουρίστα εξαρτάται από την ποιότητα του περιβάλλοντος της υποδοχής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση αειφόρου τουρισμού (πράσινου , υπεύθυνου , ήπιου , οικολογικού τουρισμού).

Τα συστατικά στοιχεία του τουρισμού επικεντρώνονται στα εξής στοιχεία:

- Τόπος προορισμού
- Χρονική διάρκεια
- Είδος μετακίνησης (μεμονωμένη ή ομαδική)
- Σκοπός μετακίνησης (επαγγελματικός , οικολογικός , αθλητικός κ.τ.λ.)

Από την άλλη πλευρά έχουμε και τους χώρους που υποδέχονται το τουριστικό ρεύμα τα οποία αποτελούν και αυτά με τη σειρά τους συστατικά στοιχεία του τουρισμού αφού είναι άρρητα συνδεδεμένα με τον τουρισμό.

Έτσι σημαντικό ρόλο λαμβάνουν :

- Οι χώροι υποδοχής του τουριστών
- Η ποιοτική και ποσοτική προσφορά υπηρεσιών και προϊόντων
- Η ήδη ανεπτυγμένες τουριστικές δραστηριότητες που δεν θα επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία

Το κοινό τους μήνυμα είναι ότι ο τουρισμός πρέπει να υιοθέτηση μια γενική προσέγγιση που του εξασφαλίζει χαρακτήρα μη ρυπαντικό και σε ενότητα συνέχεια με τα χαρακτηριστικά της περιοχής – αποδέκτη της τουριστικής ροής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Περιβαλλοντικά Προβλήματα και Τουρισμός

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα κυριαρχούν σήμερα στους προορισμούς της Μεσογείου που δέχονται μαζικό τουρισμό πολλοί από τους επισκέπτες τους στο τέλος των διακοπών τους στον τόπο που επέλεξαν με περιβαλλοντικά κριτήρια , διαπίστωσαν πως οι προσδοκίες τους είχαν διαψευσθεί από μια σειρά περιβαλλοντικών προβλημάτων , που έχουν να κάνουν με την κυκλοφοριακή συμφόρηση , το «στίβαγμα» των λουόμενων στις παραλίες , τις ελλείψεις νερού , τις διακοπές του ρεύματος , τους θορύβους , τα φαινόμενα της αισθητικής ρύπανσης , την καθαριότητα των ακτών , την ποιότητα του νερού κολύμβησης , τις ουρές στις θυρίδες των τραπεζών και των ταχυδρομείων , τις αλόγιστες επεμβάσεις στο τοπίο , τις αυθαίρετες δομήσεις και με τόσα άλλα.

Η πραγματικότητα αναίρεσε τις προσδοκίες τους και επιβεβαίωσε τη διατάραξη της σχέσης ισορροπίας μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος , ως αποτέλεσμα της

υπερμεγέθυνσης της τουριστικής ανάπτυξης πέραν των ορίων της φέρουσας ικανότητας του τουριστικού τόπου. Η υπερμεγέθυνση και η φέρουσα ικανότητα είναι δύο έννοιες κλειδιά στη μελέτη των σχέσεων τουρισμού και περιβάλλοντος.

ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ – ΕΜΠΙΟΔΙΑ

Παρά το γεγονός ότι ο τουρισμός , ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας , πολύ συχνά αντιμετωπίστηκε σαν ένας μύθος , με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε , δεν είναι δίκαιο να χρησιμοποιούμε τις αποδεδειγμένα αρνητικές επιπτώσεις του , σύμφωνα με την νέα αντίληψη που θέλει τον τουρισμό και την αναψυχή να επιδρούν ευεργετικά στο μετασχηματισμό του περιβάλλοντος για την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών χωρίς το διαστρεβλωτικό περιεχόμενο του παραδοσιακού μοντέλου που θεωρούσε τους φυσικούς πόρους αλλά και τους ανθρώπινους με διάθεση σπατάλης ως πλεονάζοντες πόρους .

Η φύση είναι πλέον σε όλους γνωστό , δεν είναι μια παθητική ύλη στο παζλ της οικονομικής ανάπτυξης , αλλά αντίθετα ένα στοιχείο με περιορισμένες δυνατότητες αναπαραγωγής και συγκεκριμένες αυτοσυντηρητικές δυνατότητες σαν ζωντανός οργανισμός που είναι. Κατά συνέπεια οι πολιτικές διαχείρισης των φυσικών και

πολιτιστικών πόρων αλλά και ιδιαίτερα των παράκτιων οικοσυστημάτων είναι ανάγκη να θέσουν τους παράγοντες άνθρωπος και φύση στο κέντρο βάρους τους καθώς η ζωή και το περιβάλλον αποτελούν ένα στενά συνδεδεμένο ζεύγος , με συνέπεια τα έργα του ανθρώπου θα πρέπει να προσαρμόζονται μάλλον παρά να συγκρούονται με το περιβάλλον και το οικοσύστημα .Ενδεικτικό είναι να αναφερθεί εδώ και η διαχρονική αξία αυτής της αμοιβαίας σχέσης που από την αρχαιότητα αποτελούσε βασικό μέλημα. Ο Ιπποκράτης για παράδειγμα εδώ και 25 αιώνες υποστήριζε με πάθος πως το ανθυγιεινό περιβάλλον θέτει σε άμεσο κίνδυνο την σωματοψυχική υγεία του ανθρώπου (βασική αιτία για την ανάπτυξη του τουρισμού) την οποία θεωρούσε ως αδιαίρετη ενότητα , ο ίδιος μάλιστα δίδασκε πως η μελέτη του ανθρώπου και των σχέσεων του με το οικολογικό , ένα θεμελιώδες ιατρικό αξίωμα , επισημαίνοντας ότι το περιβάλλον αποτελεί αυτές οι δυο έννοιες βρίσκονται σε αμοιβαία εξάρτηση.

Βέβαια το ερώτημα παραμένει τι θα πρέπει να προσεχθεί στη διαδικασία προώθησης της τουριστικής ανάπτυξης στα ευαίσθητα οικοσυστήματα ώστε να μη διασαλευτεί η αρμονική συμβίωση του ανθρώπου με το περιβάλλον του από τις συχνά

πολύπλοκες εφαρμογές της βιομηχανίας , της γεωργίας , του τουρισμού και της αναψυχής.

Από την αρνητική κριτική των οικολογικών οργανώσεων που συχνά είναι αποπροσανατολιστική και υπερβολική , μέχρι την επιστημονική αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων μη επανορθωτικού χαρακτήρα μέτρων που προτείνονται από τις εξειδικευμένες μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ) ασφαλώς υπάρχουν εναλλακτικές προσεγγίσεις της παραμεθόριας , παραποτάμιας , παραλίμνιας , παράκτιας τουριστικής ανάπτυξης που χρήσιμο είναι να εξαντλούνται προηγουμένως σε σημαντικό βαθμό έτσι ώστε να επιλέγεται τελικώς η λιγότερο βλαπτική για το ευαίσθητο περιβάλλον , προσέγγιση.

Η εξέταση , άλλωστε , της αμφίδρομης σχέσης που αναπτύσσεται ανάμεσα στο τρίπτυχο περιβάλλον , πολιτισμός , τουρισμός προστίθεται και συμπληρώνει πρωτοβουλίες και δράσεις που αναπτύσσονται έντονα και με πρωτοβουλία συναρμόδιων φορέων τα τελευταία χρόνια σε εθνικό επίπεδο , ευρωπαϊκό και διεθνές ως απόηχος της παγκόσμιας συνειδητοποίησης για την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος .

Έτσι στην συνέχεια του πολύ γενικού σαν θεώρηση «φυσικού συμβολαίου» είναι ανάγκη να περάσουμε στη δημιουργία ενός αντίστοιχου «κοινωνικού - υλικού συμβολαίου» που θα διεθνοποιείται περιβαλλοντικά προβλήματα , θα διαμορφώνει νέες συμπεριφορές φιλικές προς το περιβάλλον και θα ενσωματώνει «πολιτιστικές θεραπείες» σε κάθε μεγάλο έργο ,όπως για παράδειγμα αυτά που προωθούνται στην Βόρεια Ελλάδα (Εγνατία , φυσικό αέριο , κ.τ.λ.)προκειμένου να ελαχιστοποιούνται οι δυσμενείς επιπτώσεις του. Σε μια τέτοια προοπτική η προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης που υπηρετεί τη βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί πρόκληση και ουσιαστική απαίτηση των καιρών.

Είναι γνωστό , επίσης , ότι θέματα όπως - οι εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης του τουρισμού με βάση την προσαρμογή του στις - ιδιαιτερότητες και ευαισθησίες του περιβάλλοντος , έχουν κατά καιρούς απασχολήσει τόσο τους αρμόδιους για τη χάραξη της αναπτυξιακής πολιτικής , όσο και τους χρηματοδοτικούς φορείς που ρυθμίζουν την υλοποίηση των επενδύσεων και καθοδηγούν την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Στην περίοδο αυτή των διαρθρωτικών ανακατατάξεων στη διεθνή αγορά με δεδομένη πάντα την ύψιστη σημασία του

εναλλακτικού τουρισμού και όχι μόνο για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και των παραμεθόριων , παράκτιων και νησιωτικών περιοχών ειδικότερα – το πρόβλημα της ορθολογικής και βιώσιμης ανάπτυξης και κατανομής δραστηριοτήτων – συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού στο χώρο – χρόνο αποκτά ιδιαίτερη αναπτυξιακή σημασία , κυρίως ως προς τις εξής ανάγκες που δημιουργούνται :

1. Προσαρμογής της προσφοράς τουριστικών προϊόντων αλλά και ευρύτερα των υπηρεσιών και της τεχνικής κοινωνικής υποδομής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη , περιβαλλοντική διαχείριση , ανθρώπινες δράσεις προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες του οικολογικού – πολιτιστικού – κοινωνικού χώρου).
2. Καθοδήγησης της ανάπτυξης του ήπιου – εναλλακτικού τουρισμού και των επενδύσεων του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα με σεβασμό στο περιβάλλον , φυσικό , πολιτιστικό με παράλληλη ορθολογική αξιοποίηση των πόρων.
3. Διάχυσης των πλεονεκτημάτων της βιώσιμης ανάπτυξης του τουρισμού και της αναψυχής σε περιοχές που ως σήμερα δεν έχουν αξιοποιήσει

πλήρως τις δυνατότητες τους με παράλληλη διοχέτευση των αναπτυσσόμενων δραστηριοτήτων στα ανωτέρω πλαίσια , θέμα ιδιαίτερα σημαντικό στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές που γνώρισαν αλματώδη ποσοτική ανάπτυξη ειδικών μορφών κατά τα τελευταία χρόνια.

Πρέπει , επομένως , να εκτιμηθεί ο μεσοπρόθεσμος αναπτυξιακός ρόλος του τουρισμού για απομονωμένες περιοχές όπως είναι οι ακριτικές περιοχές και τα παράκτια οικοσυστήματα με σημαντικές δυνατότητες παραπέρα ανάπτυξης.

Πρέπει επίσης να μελετηθούν οι δυνατότητες και οι προοπτικές του τουρισμού , με συνεκτίμηση της θέσης και των άλλων τομέων της οικονομίας , δεδομένου , ότι ειδικά για αρκετές ακριτικές περιφέρειες , νησιά και ακτές , υπάρχουν ακόμη περιθώρια ανάπτυξης των επιθυμητών διατομεακών ισορροπιών . Στο πλαίσιο αυτό , καθοριστικός παράγων των αναπτυξιακών επιλογών πρέπει να είναι η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος , με ιδιαίτερη έμφαση στη διαχείριση ιστορικών οικισμών , παραποτάμιων παραλίμνιων συμπλεγμάτων και παράκτιων

οικοσυστημάτων αλλά και του ίδιου του τουριστικού κλάδου στο σύνολο τους.

Από όσα αναφέρθηκαν συνοπτικά ανωτέρω προκύπτει ότι μια εξειδικευμένη μελέτη για την περιφέρεια είναι ιδιαίτερη σκόπιμη και επίκαιρη .Προκύπτει , επίσης , ότι θα πρόκειται για μια ειδική μελέτη ανάπτυξης ευαίσθητων , από περιβαλλοντικής άποψης , περιοχών που επιβάλλει την ταυτόχρονη διατομεακή θεώρηση και τη διαμόρφωση προτάσεων ανάπτυξης με κριτήριο την προστασία , ανάδειξη , προβολή και αξιοποίηση του περιβάλλοντος τους.

Κάθε τόπος προορισμού τουριστών έχει συγκεκριμένη τουριστική φέρουσα ικανότητα . Αυτό συνεπάγεται ότι κάθε περιοχή έχει όρια ανεκτικότητας, τα οποία αν ξεπεραστούν οδηγούν σε σημαντική υποβάθμιση του χαρακτήρα και της ποιότητας του περιβάλλοντος της περιοχής ή σε δυσαρέσκεια του επισκέπτη. Αν και παρουσιάζεται εύκολη η σύλληψη των γενεσιουργών αιτιών του προβλήματος η επίλυση του είναι δύσκολη πραγματικά για τους παρακάτω λόγους :

1. Προσδιορισμός της φυσικής φέρουσας ικανότητας
π.χ. διαθέσιμες κλίνες.

2. Προσδιορισμός της φέρουσας ικανότητας η οποία προωθεί την ιδιωτική πρωτοβουλία με στόχο το κοινωνικό όφελος..
3. Ικανοποίηση και εμπειρία τουριστών σε σχέση με τον αριθμό των παρόντων τουριστών.
4. Προσδιορισμός της περιβαλλοντικής φέρουσας ικανότητας που καθορίζει ταυτόχρονα και το άλλο σημείο της μη αναστρέψιμης οικολογικής καταστροφής στο φυσικό περιβάλλον.

Το τελευταίο έχει άμεση σχέση με την αιφρορία των χώρων προορισμού των τουριστών. Κάθε προσπάθεια προσδιορισμού της τουριστικής φέρουσας ικανότητας πρέπει να είναι προσδιορισμένη σε επίπεδο τοποθεσίας , σε επίπεδο δραστηριότητας και σε επίπεδα χρόνου.

Οι επιπτώσεις του τουρισμού έχει αντίκτυπο σε τρία (3) περιβάλλοντα :

➤ **Ακτογραμμές.** Ο τουρισμός επιφέρει πιέσεις στους ευαίσθητους παράκτιους πόρους. Μπορεί να ρυπάνει μέσω της αποβολής μερικώς επεξεργασμένων αποβλήτων από τα ξενοδοχεία και μέσω της ιστιοπλοΐας .Άμεσες επιπτώσεις προέρχονται από την συλλογή κοραλλιών για τουριστικά σουβενίρ , απρόσεκτη διαχείριση караβιών

- **Βουνά.** Πίεσης δέχονται τα εδάφη , νερό , δάση καθώς και τοπικός πληθυσμός ειδικά λόγω του χειμερινού τουρισμού. Η διάβρωση είναι αποτέλεσμα και της απώλειας της βλάστησης. Οι επιπτώσεις των τουριστών στις ορεινές περιοχές προκαλούνται με την αυξανόμενη τουριστική εισροή και πίεση.
- **Ιστορικά /Αστικά περιβάλλοντα .** Αρχιτεκτονική ρύπανση προέρχεται από την κατασκευή μεγάλων συχνά ακαλαίσθητων χώρων – ξενοδοχείων και εγκαταστάσεων , διευκολύνσεις των τουριστών που είναι εκτός της κλίμακας των υφιστάμενων κτιρίων και έτσι αποτυγχάνουν να δώσουν οπτική ενότητα και ομοιομορφία στην περιοχή. Επίσης ιστορικό μνημεία βρίσκονται σε κίνδυνο φθοράς από τουριστικής επισκέψεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Συνάφεια Τουρισμού και Περιβάλλοντος

Πριν μερικά χρόνια οι μελετητές του τουριστικού φαινομένου ήταν υποχρεωμένοι να αποδείξουν ότι υπάρχουν δεσμοί ανάμεσα στον τουρισμό και το περιβάλλον. Σήμερα ύστερα από τη Διακήρυξη της Μαννίλας για τον Παγκόσμιο Τουρισμό(1980) , τη Διάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον(1992) , την AGENDA 21, που ενσωματώθηκε στη Συνθήκη του Μάαστριχ και πρόσφατα τον Παγκόσμιο Κώδικα Δεοντολογίας για τον Τουρισμό (1999), όπου σε όλα αυτά τα κείμενα , τα οποία δεσμεύουν την Ελλάδα , θεσπίζονται οι αρχές της «βιώσιμης ανάπτυξης» και ταυτόχρονα υποχρέωση της παγκόσμιας κοινότητας που εμπλέκεται με την τουριστική ανάπτυξη να προστατεύει το περιβάλλον , οι ασχολούμενοι με τον τουρισμό πολιτικοί και επιχειρηματίες του κλάδου αναγνωρίζουν ότι μια υγιής τουριστική βιομηχανία εξαρτάται από ένα υγιές περιβάλλον και συζητούν για τουριστική ανάπτυξη , που προωθεί μορφές «περιβαλλοντικά συνετού τουρισμού». Έτσι κυβερνήσεις και επιχειρηματίες , προωθούν την ανάπτυξη νέων μορφών

τουρισμού ή εναλλακτικών , συμβατών με το περιβάλλον , όπως είναι ο συνεδριακός , ο πολιτιστικός , ο αθλητικός , ο οικολογικός , ο θρησκευτικός και άλλες μορφές τουρισμούς μια προσπάθεια να αμβλύνουν τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού , να διευρύνουν την τουριστική περίοδο και να δημιουργήσουν νέα τουριστικά προϊόντα , που ανταποκρίνονται στην τουριστική ζήτηση και επηρεάζονται λιγότερο από τις διεθνείς συγκυρίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ , ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ , ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ , ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο τουρισμός ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας προκαλεί και δέχεται άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις από το όλο κύκλωμα της ανάπτυξης , μετέχοντας σ'αυτό θετικά ή αρνητικά.Ως πολύμορφη και ταυτόχρονα αστάθμητη , σε σημαντικό βαθμό – δραστηριότητα , η μελέτη του τουρισμού παρουσιάζει δυσκολίες αλλά και αποτελεί πρόκληση για συνεχή επαναπροσέγγιση , κύρια ως – προς το κόστος και την ωφέλεια διάσταση του χώρου – χρόνου που απαιτεί δυναμική ανάλυση της χωρικής και περιφερειακής διάρθρωσης των οικονομικών , κοινωνικών και περιβαλλοντικών μεγεθών , στο πλαίσιο της σύγχρονης προσπάθειας που καταβάλλουν οι περισσότερες χώρες για :

- Μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών
- Μεγιστοποίηση και ορθολογικοποίηση της προσφοράς κάθε περιφέρειας και περιοχής στην ανάπτυξη του συνόλου

- Προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης κάθε περιοχής για να επιτύχουν μάκρο και μικρο – ισορροπία του συστήματος.

Ιδιαίτερα στην Ελλάδα , ο τουρισμός είναι σε πολλές περιοχές και περιπτώσεις , η κύρια (αν όχι η μόνη) οικονομική δύναμη και το βασικό εργαλείο ανάπτυξης , καθώς και εξάλειψης ή ελαχιστοποίησης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων .Το εργαλείο όμως αυτό χωρίς την κατάλληλη καθοδήγηση (σχεδιασμός , προγραμματισμός , διαχείριση) ορισμένες φορές οδηγεί σε υπερεκμετάλλευση των πόρων και στη συνακόλουθη «μονοκαλλιέργεια» σε βάρος παραδοσιακών και άλλων δυνατικών δραστηριοτήτων (κλάδων) με μακροχρόνιες επιπτώσεις γενικά , αλλά και στον ίδιο τον κλάδο του τουρισμού , ιδιαίτερα.

Ασφαλιστικές δικλείδες για τα ανωτέρω αποτελούν η συγκρότηση αναπτυξιακών φορέων και περιφερειακών αρχών , η βελτίωση της προγραμματικής αλλά και καθοδηγητικής τους ικανότητας , η λήψη αποφάσεων με διαφάνεια και συμμετοχή των πραγματικά ενδιαφερόμενων ομάδων και φορέων , η σαφήνεια στους αναπτυξιακούς στόχους και τη στρατηγική (βασισμένη σε αναγνώριση των πραγματικών προβλημάτων και δυνατοτήτων) , ο συντονισμός και αλληλοσυμπλήρωση

δράσεων (θετικών – αρνητικών) στο πλαίσιο αναπτυξιακών προγραμμάτων κ.α. Με βάση τις δικλίδες αυτές είναι δυνατόν να επιτευχθεί ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού όπως θεωρείται ο πολιτιστικός , περιπατητικός , ορειβατικός , φυσιολατρικός , αγροτικός και οικολογικός , καθώς και ο εκπαιδευτικός τουρισμός με μακροχρόνια προοπτική και μεγιστοποίηση της συμβολής του στην εθνική και περιφερειακή αναπτυξιακή προσπάθεια.

Τα πιο κάτω στοιχεία είναι ανάγκη να αποτελέσουν το ευρύτερο πλαίσιο για την πρόταση αξόνων ανάπτυξης των δράσεων σε ορεινές , παραμεθόριες και παράκτιες περιοχές – με κύριες αρχές ότι :

- Ο τουρισμός είναι δραστηριότητα που βασίζεται μεν στους πόρους, αλλά έχει και έντονες εξωγενείς επιδράσεις , παρουσιάζει κυκλικές διακυμάνσεις και είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σαν κλάδος στη γενικότερη πολιτική , κοινωνική και οικονομική κατάσταση της ευρύτερης περιοχής όπου αναπτύσσεται .
- Σε περιοχές όπως οι απομονωμένες και σε σημαντικό βαθμό χωρίς ανάπτυξη παραμεθόριες , ορεινές , νησιωτικές και παράκτιες περιοχές , η ανάπτυξη του

εναλλακτικού τουρισμού βασίζεται κυρίως στους πόρους φυσικούς και πολιτιστικούς .

Με την πάροδο , όμως , των ετών και την εξέλιξη της ανάπτυξης παράγοντες όπως η ποσότητα και η ποιότητα των προϊόντων , των υπηρεσιών και του περιβάλλοντος καθώς και η υποδομή και η προσπελασιμότητα περιοχών και άλλα συναφή , αποκτούν καθοριστική σημασία για τον τομέα και την ελκυστικότητα που ασκεί σε διεθνή κλίμακα και που επηρεάζει τα μεγέθη , τη διάρθρωση και τη δυνατότητα διάχυσης των πλεονεκτημάτων που δημιουργεί.

Η υποδομή και ανωδομή που δημιουργείται ως ανταπόκριση στην ζήτηση ειδικών προϊόντων του εναλλακτικού τουρισμού συχνά δεν ανταποκρίνεται σε ποιοτικές προδιαγραφές – που εξασφαλίζουν μακροπρόθεσμη προοπτική , αλλά και κοινωνική και πολιτιστική ισορροπία .

Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές σε ευαίσθητες περιοχές – όπως παραποτάμια , παραλίμνια , νησιωτικά και παράκτια οικοσυστήματα που είναι δυνατόν να αναπτύσσονται ταχύτατα. Η ταχύτητα αυτή εξασφαλίζει μεν σχετικά υψηλά εισοδήματα σε σύντομο χρονικό διάστημα σε φορείς του τομέα , αλλά όταν συνοδεύεται με έλλειψη προγραμματισμού ,

εγκαταστάσεις και υπηρεσίες χαμηλού κόστους , πολλές φορές οδηγεί σε υποβάθμιση , καταστρέφει τους πόρους , όπως δυστυχώς συνέβη σε πολλές περιοχές της χώρας που πρωτογνώρισαν την ανάπτυξη , που είναι ο πυρήνας της ελκυστικότητας και μεσομακροπρόθεσμα μειώνει την ανταγωνιστικότητα της περιοχής.

Βασικός στόχος επομένως θα πρέπει να είναι η αξιοποίηση της δυναμικής των τάσεων , των συγκριτικών πλεονεκτημάτων(περιβάλλον φυσικό και πολιτιστικό) με κατάλληλη , όμως , συμπλήρωση και διοχέτευση της με τρόπο που να μην αντιβαίνει στις μακροπρόθεσμες επιδιώξεις , με σχεδιασμό και εφαρμογή κατάλληλων κριτηρίων και προδιαγραφών για τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα , στο πλαίσιο των ευρύτερων δυνατοτήτων αλλά και δεσμεύσεων που υπάρχουν σήμερα .Ο στόχος αυτός συμπληρώνεται από αντίστοιχους στόχους για διοχέτευση της ωφέλειας της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού σε περιοχές που ως σήμερα δεν έχουν αναπτυχθεί(π.χ. μέσω διαφήμισης , δημιουργίας εγκαταστάσεων και υποδομής , ένταξης τους σε κυκλώματα ολοκληρωμένων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων τουρισμού κ.λ.π.), αρμονική συνεργασία του τουριστικού κλάδου με τις άλλες δραστηριότητες , διατήρηση ,

ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς των ευαίσθητων περιοχών όπου αναπτύσσεται ο αγροτικός – τουριστικός τομέας κ.α.

Συχνά επίσης η ταχύτητα της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού οδηγεί σε μονοσήμαντη εξάρτηση ολόκληρων ορεινών , παραμεθόριων , παράκτιων και νησιώτικων περιοχών από περιορισμένο αριθμό φορέων. Αυτό μπορεί να έχει ορισμένες έντονες αρνητικές συνέπειες σε περιπτώσεις όπως η αποδυνάμωση των φορέων αυτών , η στροφή προς άλλες περιοχές κ.λ.π. και γενικά αποδυναμώνει τις δυνατότητες επιλογής της τοπικής κοινωνίας . Καθίσταται επομένως επιτακτική η ανάγκη αναζήτησης εναλλακτικών πηγών ζήτησης με διεύθυνση στις σχετικές αγορές , η δημιουργία υποδομής και ανωδομής κατάλληλης για διάφορα στρώματα τουριστών και η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που παρέχουν τα διάφορα προγράμματα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού γενικότερα , και του πολιτισμού – οικολογικού τουρισμού ειδικότερα.

Στο ανώτερο πλαίσιο που σχετίζεται και με την απόσβεση των επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού , βασική

επιδίωξη είναι και η επιμήκυνση της περιόδου διαχείρισης με ανάπτυξη δραστηριοτήτων κατάλληλων και ελκυστικών για διάφορες εποχές , πάντα στο πλαίσιο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της υπό μελέτη περιοχής.

Οι ανωτέρω είναι γενικά μερικές από τις βασικές αρχές που θα πρέπει να καθοδηγήσουν τις προτάσεις που θα διαμορφωθούν και θα συνεχιστούν με την περιφερειακή και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι αρχές αυτές (μαζί με αυτές που αφορούν στο κοινωνικό , πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον)θα καθορίσουν και τα περιεχόμενα και τη μεθοδολογία της μελέτης που σε γενικές γραμμές πρέπει να καλύψει :

- Τον τομέα της ζήτησης γενικά και ως προς τη διάρθρωση της κατά περιοχές προέλευσης καταναλωτών , τα εισοδηματικά κλιμάκια , τις προτιμήσεις , κανάλια σήμερα και στο μέλλον.
- Τον τομέα της προσφοράς στις περιοχές που θα επιλέγουν ως πιλοτικό πρόγραμμα κατά είδος και κατηγορία εγκαταστάσεων δραστηριοτήτων και υπηρεσιών και σήμερα και σε σχέση με γνωστά , προγράμματα και προοπτικές που προσδιορίζουν την ανταγωνιστικότητα της υπό μελέτη περιοχής.

- Τους πόρους , τις εγκατάστασης και την υποδομή του ιδιαίτερα ευαίσθητου τουριστικού κλάδου , τη σχετική δυναμική , που καθορίζουν την θέση τα προβλήματα και τις προοπτικές ανάπτυξης του τομέα στο μέλλον.
- Τις δραστηριότητες , τα προβλήματα , τις επιδίωξης και τα σχέδια των φορέων της τουριστικής περιφερειακής οικογένειας και όχι μόνο , που σχετίζονται με την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα ιδιαίτερα στις ευαίσθητες περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Υπάρχει και κυκλική συγκέντρωση σχέσης μεταξύ της τουριστικής ανάπτυξης , του περιβάλλοντος και της οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης. Σε πολλές περιπτώσεις , ο τουρισμός επιφέρει πιέσεις στο βασικό υπόβαθρο του , το περιβάλλον και θέτοντας σε κίνδυνο την μελλοντική προοπτική του τοπικού πληθυσμού . Το σοβαρό θέμα της αειφορίας εφαρμόζεται τόσο στους φιλοξενούμενους όσο και στους οικοδεσπότες σε θέματα τουρισμού.

Τι θα επιτευχθεί από την εξισορρόπηση των αναγκών , του τοπικού πληθυσμού και του φυσικού περιβάλλοντος μέσω πολιτικών για αειφόρο ανάπτυξη ;

Ο οικοτουρισμός αναπτύσσεται γρήγορα .Η αναγνώριση των συμβιωτικών σχέσεων μεταξύ του τουρισμού , του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης πρέπει να διαφυλάξει την διατήρηση των τουριστικών έλξεων. Περιβαλλοντική διατάραξη θα αποφευχθεί αν η διατήρηση του περιβάλλοντος επιφέρει οικονομικά οφέλη.

ΠΩΣ ΘΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙ Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο αειφόρος τουρισμός εξαρτάται από :

- i. Την εκπλήρωση των αναγκών του πληθυσμού – αποδέκτη του τουρισμού σε θέματα βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.
- ii. Ικανοποίηση των αναγκών του όλο αυξανόμενου όγκου τουριστών και συνέχιση ικανοποίησης αυτών.
- iii. Προστασία περιβάλλοντος για την επίτευξη των δύο (2) προηγούμενων στόχων.

Για να επιτευχθούν τα τρία σημεία στόχοι πρέπει να αλλάξουν κάποιες στάσεις και πολιτικές. Αυτό περιλαμβάνει τέσσερα (4) σημεία :

- Προορισμοί τουριστών . Οι τοπική πληθυσμοί πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην τουριστική ανάπτυξη .Αυτό εμπλέκει τέσσερις κύριες πολιτικές :

A) ιδιοκτησία

B) κλίμακα

Γ) χρόνος

Δ) τοποθεσία

Δεν είναι απλά ένα θέμα επίλυσης θεμάτων μικρής – μεγάλης , βαθμιαίας

στιγμιαίας , διασπαρμένης – συγκεντρωμένης ανάπτυξης.Είναι θέμα συνδυασμού των παραπάνω έτσι ώστε ο τουρισμός να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της περιοχής με όσο το δυνατό ηπιότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον , στην κοινωνία και στην οικονομία και να διασφαλίσει την αειφορία.

- Οι τουρίστες , δια τον τουρίστα , αειφόρος τουρισμός προσφέρει την προοπτική εγγυημένης ικανοποίησης .Αλλά η συμπεριφορά και η στάση των τουριστών πρέπει να αλλάξει – οι τουρίστες πρέπει να συνειδητοποιήσουν τον τόπο που επισκέπτονται ως χώρο με βιοτικά και αβιοτικά στοιχεία και να σεβαστούν το περιβάλλον του και τον πολιτισμό του.
- Τουριστικές επιχειρήσεις . Οι τουριστικές επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν οικολογικά , φιλικά προς το περιβάλλον. Αυτό συνεπάγεται την εξοικονομήσει ενέργειας και ανακύκλωση αποβλήτων , μείωση ρύπανσης και χρήση τοπικών υλικών και προϊόντων .Πρέπει να γίνεται ενθάρρυνση των τουριστών από την πλευρά των τουριστικών επιχειρήσεων , να συμπεριφέρονται με σεβασμό προς το περιβάλλον.
- Παγκόσμιες θεωρήσεις. Ακόμη και αν οι τουριστικές περιοχές υιοθετήσουν σχέδια αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης , οι τουριστικές επιχειρήσεις - τουρίστες θα συμπεριφερθούν με σεβασμό προς το περιβάλλον ο τουρισμός και πάλι θα

συνεισφέρει για παράδειγμα στην παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας λόγω της μεγάλης κατανάλωσης σε καύσιμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η διατάραξη των σχέσεων των σχέσεων ισορροπίας τουρισμού και περιβάλλοντος συνδέεται άμεσα με τη μεγέθυνση της τουριστικής δραστηριότητας , η οποία με τον μαζικό τουρισμό παραβίασε τα όρια αντοχής του τόπου και δημιουργήθηκε το γνωστό πρόβλημα της τουριστικής χωρητικότητας ή της φέρουσας ικανότητας ενός συγκεκριμένου τουριστικού τόπου που εκφράζεται κατά ένα υπεραπλοποιημένο τρόπο με , το λόγο του αριθμού των αφίξεων , του επιπέδου (ποσοτικού και ποιοτικού) των κάθε μορφής προσφερόμενων υπηρεσιών στο τουριστικό κοινό , του βαθμού διατήρησης της ποιότητας ζωής και της ανοχής του ντόπιου πληθυσμού στις τουριστικές πιέσεις , και όλα αυτά σε συνάρτηση με τη διατήρηση σε επίπεδο βιωσιμότητας των φυσικών πολιτιστικών και δομημένων στοιχείων του τόπου . Το θέμα αυτό έχει απασχολήσει κατά καιρούς τους θεωρητικούς του τουρισμού , οι οποίοι προσπαθούν να το προσεγγίσουν με μια σειρά δεικτών , που εκφράζουν την τουριστικότητα του τόπου σε σχέση με τον πληθυσμό του , και τους επισκέπτες που δέχεται χωρίς ωστόσο να καταλήξουν σε μια συγκεκριμένη μέθοδο μέτρησης της τουριστικής χωρητικότητας .

ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

Η άποψη ότι ένας τόπος μπορεί να δεχθεί χωρίς προβλήματα τόσους επισκέπτες , όσος είναι ο πληθυσμός του , δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται από τα πράγματα .Η Ρόδος για παράδειγμα με πληθυσμό 110.000 , ίσο περίπου με τις διαθέσιμες θέσεις φιλοξενίας (κλίνες) δεν θα έπρεπε να αντιμετωπίζει περιβαλλοντικά προβλήματα στην περίοδο αιχμής .Τα προβλήματα που αντιμετώπισε , μια πρώτη εξήγηση που μπορεί να δοθεί , είναι ότι δεν είναι ισοκατανεμημένες στον χώρο οι τουριστικές δραστηριότητες όχι μόνο της διαμονής (ξενοδοχεία) αλλά και των άλλων δραστηριοτήτων (πολιτισμού , ψυχαγωγίας κ.λ.π.) . Η ανισοκατανομή δεν είναι το μόνο πρόβλημα , υπάρχουν και άλλα πολλά. Και το περίεργο είναι ότι ενώ έχουμε υπερπροσφορά ξενοδοχείων , που επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι σε ετήσια βάση το ξενοδοχειακό δυναμικό απασχολείται κάτω του 50% της δυναμικότητας του, διατυπώνονται προτάσεις για δημιουργία νέων ξενοδοχείων υψηλών κατηγοριών . Δεδομένου ότι δεν προβλέπεται ανάλογη αύξηση της ζήτησης , αυτό που μπορεί να συμβεί είναι να κλείσουν κάποια άλλα ξενοδοχεία που δεν είναι ανταγωνιστικά

ή να αλλάξουν χρήση , σύμφωνα με το νόμο το «καλό διώχνει το κακό», όταν μάλιστα δεν υπάρχει αντιστοιχία ποιότητας και τιμών στις επί μέρους κατηγορίες. Οι μικρομεσαίοι ξενοδόχοι διαμαρτύρονται ότι οι μεγαλοξενοδόχοι πουλάνε φθηνά. Στην λογική αυτή εντάσσεται και το αίτημα για παροχή κινήτρων «απόσυρσης» των μικρών κυρίως προβληματικών ξενοδοχείων , που πρώτοι το έθεσαν οι Ισπανοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

ΜΕΤΡΑ ΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Για να υπάρξει μια σχέση ισορροπίας μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος , που θα εξυπηρετεί και τις αρχές της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης , θα πρέπει να θεσπισθούν ειδικές πολιτικές και να παρθούν ορισμένα μέτρα , από τα οποία ενδεικτικά αναφέρουμε τα παρακάτω :

1. Πρέπει κάθε τουριστική περιοχή να προσδιορίσει την τουριστική φέρουσα ικανότητα ή τουριστική χωρητικότητα. Ο προσδιορισμός αυτός αποτελεί βασικό εργαλείο για την τουριστική της ανάπτυξη κατά τρόπο που η ανάπτυξη να είναι συμβατή με τα στοιχεία του περιβάλλοντος και να μην τα αναλίσκει. Να σημειώσουμε εδώ ότι το Τμήμα του Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση μελετά το θέμα «Προσδιορισμός , εκτίμηση και εφαρμογή της φέρουσας ικανότητας σε ευρωπαϊκούς τουριστικούς προορισμούς».

2. Πρέπει κατά την εκπόνηση των χωροταξικών σχεδίων και ιδιαίτερα κατά τη διαδικασία καθορισμού των χρήσεων γης , και την κατανομή των τουριστικών και λοιπών δραστηριοτήτων στον χώρο , να τηρούνται οι αναγκαίες ισορροπίες ανάμεσα στον τουρισμό και το περιβάλλον στα όρια της τουριστικής φέρουσας ικανότητας του τόπου.
3. Πρέπει να δημιουργηθούν οι ειδικές τουριστικές υποδομές , όπως συνεδριακά κέντρα , μαρίνες , αθλητικές εγκαταστάσεις , γήπεδα γκολφ , πολιτιστικές διαδρομές κ.α. και να αναδειχθούν και να προβληθούν τα φυσικά πολιτιστικά και οικολογικά στοιχεία κάθε τόπου που αποτελούν προϋπόθεση για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού συμβατών με το περιβάλλον.
4. Πρέπει τα αναπτυξιακά κίνητρα , οικονομικά , φορολογικά , πολεοδομικά κ.α που θεσπίζονται για την ανάπτυξη του τουρισμού και των άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων να λαμβάνουν υπόψη τους τις ενδεχόμενες επιπτώσεις από την ίδρυση ή επέκταση των αντίστοιχων εγκαταστάσεων. Οι προβλεπόμενες μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων

(ΜΠΕ)πρέπει να αποκτήσουν ουσιαστικό περιεχόμενο και προπάντων πρέπει να εφαρμόζονται. Η εφαρμογή τους έχει βέβαια ένα κόστος που όμως πρέπει να πληρωθεί σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

5. Πρέπει να δημιουργηθεί σε κάθε νομό συμβούλιο περιβάλλοντος , που θα συντονίζει τις ενέργειες όλων των φορέων και οργανώσεων που εμπλέκονται στα θέματα του περιβάλλοντος και να καθορίζει μια ενιαία πολιτική που θα βασίζεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Σήμερα με τα θέματα του περιβάλλοντος ασχολούνται η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ , το Πολεοδομικό Γραφείο , η Αρχαιολογική Υπηρεσία , το Λιμεναρχείο , η Δασική Υπηρεσία , η Υπηρεσία Υγείας , η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση , οι ΟΤΑ , οι ελεύθερες οργανώσεις προστασίας του Περιβάλλοντος.Το Συμβούλιο αυτό δεν θα συντονίζει μόνο , αλλά θα πρέπει και να ελέγχει αν οι φορείς αναλαμβάνουν τις ευθύνες που τους ανήκουν.
6. Πρέπει η περιβαλλοντική αγωγή να απόκτηση ουσιαστικό περιεχόμενο και να κάλύψη τον πληθυσμό

, ιδιαίτερα στις τουριστικές περιοχές , όπου τα στοιχεία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελούν την «πρώτη ύλη» του προϊόντος που παράγουν και διαθέτουν. Πρέπει να γίνει συνείδηση σαυτούς που εμπλέκονται άμεσα στις δραστηριότητες του τουριστικού τομέα , τους επιχειρηματίες και τους εργαζομένους ότι η διατήρηση της ισορροπίας ανάμεσα στο περιβάλλον και την τουριστική ανάπτυξη , δεν είναι εύρημα των ρομαντικών , αλλά ανάγκη επιβίωσης των τουριστικών επιχειρήσεων και των εργαζομένων σε αυτές . Για τη συνάφεια της τουριστικής ζήτησης και της ποιότητας του περιβάλλοντος , έχουμε αρκετά παραδείγματα όταν ο ξένος τύπος δημοσιεύει πληροφορίες για την ποιότητα των νερών κολύμβησης για του θορύβους και για τις ουρές στους σταθμούς των μεταφορικών μέσων μειώνονται οι πωλήσεις ταξιδίων. Σεβασμός στο περιβάλλον πρέπει να έχουν και οι χρήστες των στοιχείων του , οι επισκέπτες μας , αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία που θέλει ειδική προσέγγιση.

7. Τέλος , πρέπει και αυτό είναι αυτονόητο να εφαρμόζονται οι νόμοι για την προστασία του

περιβάλλοντος. Το νομικό μας πλαίσιο που κατοχυρώνεται και συνταγματικά , καθώς και το παράγωγο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης , προσφέρουν πλήρη προστατευτική κάλυψη.Ο ιδιώτης παρανομεί κτίζοντας στην παραλία γιατί προσδοκά στην νομιμοποίηση του αυθαιρέτου για το οποίο μάλιστα έχει συνταχθεί και πρωτόκολλο κατεδάφισης. Και το περίεργο είναι ότι παρανομεί και το κράτος που είναι ταγμένο να εφαρμόζει τους νόμους όταν πράξεις του για επέκταση σχεδίων πόλεων ή για ίδρυση τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες περιοχές ακυρώνονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας ως αντιβαίνουσες στο άρθρο 24 του Συντάγματος περί προστασίας του φυσικού πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος. Η επίκληση της νομιμότητας σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος είναι υποχρέωση και των ΟΤΑ , αλλά και συνταγματικό δικαίωμα του πολίτη.

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το περιβαλλοντικό πρόβλημα , που συχνά αντιμετωπίζεται δικαιολογημένα ως υπερεθνικό , των περισσότερων περιοχών του πλανήτη , σήμερα είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις και τούτο όχι μόνο από καθαρά περιβαλλοντική θεώρηση , αλλά επίσης , λόγω των πολύπλοκων σχέσεων που δημιουργούνται ανάμεσα στην ανάπτυξη , τοπική , περιφερειακή και εθνική , την πληθυσμιακή συγκέντρωση , την ποιότητα ζωής και το περιβάλλον.

Το οικονομικό κόστος της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από τη μια μεριά είναι ήδη αρκετά υψηλό για τις περισσότερες χώρες – και τη δική μας φυσικά – ενώ από την άλλη έχει αποδειχθεί ότι η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να μειώσει ακόμα και το ρυθμό φθοράς του περιβάλλοντος και ταυτόχρονα να περιορίσει την φτώχεια .

Συνακόλουθα η πιο πάνω πρόκληση σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη , αποτελεί μια καλή ευκαιρία περιβαλλοντικής αναβάθμισης με την προϋπόθεση βέβαια ότι για τη διατήρηση και πιθανή διεύρυνση των ωφελειών της οικονομίας , θα πρέπει να διατυπωθεί μια νέα περιβαλλοντική

πολιτική και να δημιουργηθούν οι κατάλληλοι θεσμοί για την εφαρμογή της , πεδία όμως που από την αποκτηθείσα εμπειρία , διαπιστώνεται ότι εξαιτίας της απουσίας τους έχουν σημειωθεί σημαντικές παρενέργειες.

Πρόσθετα στην περίπτωση του βορειοελλαδικού χώρου με την αλλαγή και των γεωπολιτικών δεδομένων φαίνεται ότι με τη συνεργασία που επιβάλλεται , ανάμεσα στις γειτονικές , ιδιαίτερα , χώρες , παρέχεται η δυνατότητα πολυεθνικού χαρακτήρα επενδύσεων , ιδιωτικών και δημοσίων κεφαλαίων , που μπορούν να δρομολογηθούν στην κατεύθυνση μιας νέας ανάπτυξης , όπως του εναλλακτικού τουρισμού και της υποδομής , συμβάλλοντας στη μείωση της περιβαλλοντικής ρύπανσης , αφενός και περιορίζοντας τις αποδεδειγμένες κρατικές «αυθαιρεσίες» στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος (χωροθέτηση σε ακατάλληλα εδάφη , σε συνοριακές περιοχές και ευαίσθητα παράκτια , παραλίμνια και παραποτάμια οικοσυστήματα βιομηχανικών έργων , αξόνων κυκλοφορίας και πυρηνικούς σταθμούς παραγωγής ενέργειας) αφετέρου.

Κατά βάση είναι χρήσιμο να παρουσιασθούν εδώ πολύ περιληπτικά οι ομάδες προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι

υπεύθυνοι φορείς χάραξης πολιτικής ιδιαίτερα στον ευαίσθητο περιβάλλον – που αναφέρονται και στο βορειοελλαδικό χώρο – όπως τα ακόλουθα :

- Εφαρμογής στρατηγικής οικονομικής ανάπτυξης.
- Ικανοποίησης αυξανόμενων αναγκών για τουρισμό και αναψυχή.
- Προστασίας ευαίσθητων περιοχών με σκηνικά , οικολογικά , γεωλογικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά.
- Προστασίας παράκτιων , παραποτάμιων και παραλίμιων ζωνών ενάντια στις μακροχρόνιες επιπτώσεις από καιρικά φαινόμενα .
- Αποκατάστασης αρμονικών σχέσεων ανάμεσα στους φυσικούς πολιτιστικούς πόρους και στις ανθρώπινες απαιτήσεις –προκειμένου να διασφαλιστεί η διατηρησιμότητα των πόρων από τη μια μεριά και η απολύτως αναγκαία ικανοποίηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων από την άλλη.

Η ανεύρεση της ζητούμενης ισορροπίας πολύ συχνά μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις καθώς από τη μια αρκετές Τοπικές Αυτοδιοικήσεις και επιχειρήσεις θεωρούν ότι οι πολιτικές – προστασίας και διατήρησης περιορίζουν την τοπική οικονομική αύξηση και ανάπτυξη , ενώ από την άλλη οργανώσεις και κοινό θεωρούν ότι οι περιοχές – με

υπεροπτική σημασία (περιφερειακή , εθνική , παγκόσμια) προοδευτικά καταστρέφονται από ακατάλληλες μορφές και ένταση της χρήσης των πόρων εξαιτίας της αλόγιστης ανάπτυξης.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

Ορισμένες παρατηρήσεις , υπό το φως των σύγχρονων εξελίξεων παρουσιάζουν εξαιρετικά επίκαιρο ενδιαφέρον. Η αναβίωση των τοπικών εθνικισμών στη Βαλκανική , οι σημαντικές πολιτικοϊδεολογικές ανακατατάξεις και οι ενδοεθνικές - και περιφερειακές συγκρούσεις που παρακολουθήσαμε τα τελευταία πέντε χρόνια , ιδιαίτερα στον ανατολικό ευρωπαϊκό χώρο αλλά και βαλκανικό χώρο , όπως ήταν αναμενόμενο , επηρέασαν και συνεχίζουν να επηρεάζουν αρνητικά την τουριστική αγορά και ζήτηση και στο βορειοελλαδικό χώρο. Οι συνέπειες αν και βραχυχρόνιες , μπορεί να χαρακτηρισθούν ως πολύ σημαντικές καθώς διαμόρφωσαν αρνητικά τους τουριστικούς δείκτες της τουριστικής βιομηχανίας στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ : Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Η επισήμανση των αλληλοσχετίσεων μεταξύ τουρισμού και περιβάλλοντος και η καταγραφή των επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης έχει γίνει κατά επανάληψη .

Θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε με βάση τις προσεγγίσεις των περιβαλλοντικών οικονομικών κατά πόσο είναι δυνατός ο επηρεασμός των μηχανισμών εκείνων που δημιουργούν το περιβαλλοντικό πρόβλημα.

Το περιβάλλον έχει τρεις (3) λειτουργίες :

- Παρέχει πρώτες ύλες
- Αφομοιώνει απόβλητα
- Ως οικοσύστημα , παρέχει στους ανθρώπους υπηρεσίες όπως είναι αισθητική ευχαρίστηση , αναψυχή , που συντελούν στη διατήρηση της ζωής.

Ο άνθρωπος στα πλαίσια της δράσης του και ειδικά με τη τουριστική ανάπτυξη , μεταβάλλει το περιβάλλον κάνοντας χρήση των λειτουργιών αυτών. Η ένταση με την οποία παρεμβαίνει επηρεάζει σε διαφορετικό βαθμό τη δυνατότητα

του να αναπαράγεται και να εκπληρώνει τις παραπάνω λειτουργίες. Η έντονη χρήση των πόρων και η ρύπανση με απόβλητα κάθε είδους μπορεί να προκαλέσει είτε προσωρινή υποβάθμιση του περιβάλλοντος είτε οριστική καταστροφή του ανάλογα με την έκταση και τη διάρκεια που θα έχει η αναστολή των λειτουργιών του. Και βέβαια η κατάσταση αυτή δεν έχει μόνο περιβαλλοντικό κόστος αλλά και άμεσα οικονομικό.

Για παράδειγμα :

Όταν από υπέρ-άντληση νερού σε νησιωτική τουριστική περιοχή σημειωθεί υφαλμύρωση του υδροφόρου ορίζοντα , το περιβάλλον παύει να μπορεί να περάσει τη συγκεκριμένη πρώτη ύλη που είναι απαραίτητη για το σχηματισμό του τουριστικού προϊόντος και η οποία θα πρέπει να υποκατασταθεί τεχνητά με σαφώς υψηλότερο κόστος.

Η κακοποίηση ενός πολιτιστικού πόρου που αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για το τουριστικό προϊόν μιας περιοχής έχει ανάλογα αποτελέσματα..

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι το περιβάλλον να μην μπορεί να παρέχει πλέον τις φυσικές του υπηρεσίες στους τουρίστες , που το εγκαταλείπουν για άλλες περιοχές που μπορούν να τις προσφέρουν , παραχωρώντας τη θέση τους σε

τουρίστες – καταναλωτές που είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν λιγότερο για να καταναλώσουν τουριστικό προϊόν χαμηλότερης ποιότητας.

Το βασικό ερώτημα είναι κατά πόσο μια περιοχή που έχει ταυτιστεί με ένα είδος τουρισμού και ειδικά με το μαζικό τουρισμό παραλίας με ότι αυτό συνεπάγεται για το φυσικό και δομημένο περιβάλλον είναι σε θέση να προσαρμοστεί σε νέες απαιτήσεις της ζήτησης . Στην περίπτωση που δεν μπορεί θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι η προηγηθείσα ανάπτυξη δεν ήταν συντηρήσιμοι εφόσον δεν υπάρχει πλέον η δυνατότητα παροχής ίσων ευκαιριών στις νεότερες γενεές λόγω της εξάντλησης των φυσικών πόρων.

Τα παραπάνω συμβαίνουν κύρια εξαιτίας του γεγονότος ότι λείπει από τη συμβατική προσέγγιση περί ανάπτυξης η έννοια του φυσικού κεφαλαίου σε αντιστοιχία με την έννοια του τεχνητού .Ενώ θα θεωρούμε αυτονόητο ότι η υποβάθμιση των κτιριακών εγκαταστάσεων ενός ξενοδοχείου έχει άμεσο αντίκτυπο στο παρεχόμενο προϊόν και θα επηρεάσει αναπόφευκτα τα προσδοκώμενα έσοδα , δεν αντιμετωπίζουμε με τον ίδιο τρόπο την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η κατανάλωση του φυσικού όχι μόνο δεν φαίνεται μέσα από τα εθνικολογισικά στοιχεία να μειώνει το συνολικό κεφάλαιο που

έχουμε στη διάθεση μας και επομένως τη μελλοντική μας ικανότητα για παραγωγή , αλλά αντίθετα φαίνεται ότι συντελεί στην αύξηση του παραγόμενου προϊόντος .Επομένως η αγορά τείνει στην συνεχή αύξηση της κατανάλωσης των περιβαλλοντικών πόρων .

Η τραγωδία των πόρων στους οποίους υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση και κατά συνέπεια ελεύθερη εξωτερικοποίηση κόστους χωρίς να εξετάζεται είτε κατά πόσο θα επηρεαστεί το συνολικό τουριστικό προϊόν εφόσον ο συγκεκριμένος πόρος είναι μη ανανεώσιμος , οδηγεί στη κατάσταση που περιγράψαμε παραπάνω.

Θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι στην περίπτωση του τουρισμού συχνά αναφερόμαστε σε μη ανανεώσιμους πόρους. Πράγματι η δόμηση για τουριστικού λόγους μιας περιοχής , η κατασκευή τουριστικών υποδομών και γενικά η χρήση του χώρου θα πρέπει να θεωρείται μάλλον μη ανστράψιμη ενέργεια.Είναι αδύνατο και σίγουρα εξαιρετικά δαπανηρό για να πραγματοποιηθεί να επαναφέρουμε στη φυσική της κατάσταση μια ζώνη που έχει δομηθεί ενώ είναι ευκολότερο να δημιουργήσουμε νέες εγκαταστάσεις .Επίσης η καταστροφή ενός πολιτιστικού πόρου μη αναστρέψιμη , ενώ η

υποκατάσταση του από άλλον είναι δυνατή εφόσον δεν το διακρίνει η μοναδικότητα.

Η χρησιμοποίηση των περιβαλλοντικών πόρων ως δωρεάν εισροών στη διαδικασία παραγωγής του τουριστικού προϊόντος σημαίνει :

Ότι σημειώνεται ανεξέλεγκτη χρήση και σπατάλη των πόρων αυτών.

Ότι η προστιθέμενη αξία που παραμένει στο τόπο υποδοχής των τουριστών διατηρείται σε χαμηλό επίπεδο.

Σήμερα γίνεται όλο και ευρύτερα αποδεκτό ότι οι περιβαλλοντικοί και οι πολιτιστικοί πόροι μιας περιοχής μπορούν να διαδραματίσουν κινητήριο ρόλο στην ανάπτυξη της μέσα από το κατάλληλο τουριστικό αναπτυξιακό σχεδιασμό. Για να υλοποιήσουμε μια τέτοια θεώρηση πρέπει να πληρούνται ορισμένες αναγκαίες συνθήκες :

Υιοθέτηση στρατηγικής ενδογενούς ανάπτυξης που θα στηρίζεται στην παρόθηση ευέλικτων και καινοτόμων πρακτικών

Επιλογή ενός εναλλακτικού μοντέλου οικολογικά συντηρούμενης οικονομικής ανάπτυξης με βάση τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού αντί της προσπάθειας για μαζική εκβιομηχάνιση όπου η κατανάλωση των πόρων θα

αντικαταθεί από την αξιοποίηση τους για διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της περιοχής .

Μέσα σε μια τέτοια λογική η προστασία και η ανάδειξη των πολιτιστικών και φυσικών πόρων όχι μόνο δεν αποτελεί περιορισμό , αλλά αντίθετα συμβάλλει αποφασιστικά στη περιφερειακή ανάπτυξη.

Προωθεί μια οικονομική δραστηριότητα που φαίνεται ότι παράγει up - market προϊόντα με σημαντική προστιθέμενη αξία , αλλά γιατί φαίνεται να προσαρμόζεται στις σύγχρονες απαιτήσεις για πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον υψηλής ποιότητας έτσι ώστε να είναι δυνατή προσέλκυση δυναμικών δραστηριοτήτων και ανθρώπινου δυναμικού υψηλού επιπέδου.

Τέλος σε ότι αφορά τα νησιά φαίνεται ότι εφόσον η επιδίωξη να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για συνεχή αυτοτροφοδοτούμενη αναπτυξιακή διαδικασία που να λαμβάνει υπόψη της τις κοινωνικές , πολιτιστικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους , δεν μπορεί παρά η αναπτυξιακή διαδικασία να στηρίζεται σε αρχές όπως :

Η προώθηση παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών χαμηλής ελαστικότητας ζήτησης , υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας , που ενσωματώνουν χαρακτηριστικά στοιχεία του κάθε

χώρου και όχι προϊόντων μαζικής παραγωγής τα οποία δε θα κατορθώσουν να είναι ανταγωνιστικά στην ευρύτερη αγορά.

Η εστίαση στους κρίσιμους παραγωγικούς συντελεστές .

Η ενίσχυση των δραστηριοτήτων για την επιστομονική ανάπτυξη που είναι απαραίτητη για την παραγωγή και διάδοση της γνώσης και τη προώθηση καινοτομιών σε όλον το φάσμα της οικονομικής , διοικητικής , κοινωνικής ζωής .

Η διατήρηση και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Η διαφοροποίηση των παρεμβάσεων ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής.

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι αν η εφαρμογή της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί στρατηγική με θετικές προοπτικές ειδικά για τις προβληματικές περιοχές , αποτελεί ίσως μονόδρομο για τις περισσότερες περιοχές.

Βέβαια η εφαρμογή της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης εξαρτάται από :

Τα χαρακτηριστικά και συνθήκες των τουριστών και τη μορφή οργάνωσης του τουρισμού, δηλαδή από τα χαρακτηριστικά της ζήτησης .

Από τα χαρακτηριστικά της περιοχής.

Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής και οι επί μέρους τουριστικές της περιφέρειες ελάχιστα μπορούν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της ζήτησης και των χαρακτηριστικών τους που καθορίζονται από τα παγκόσμια καταναλωτικά πρότυπα και την ολιγοπωλιακή οργάνωση της αγοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

Η έλλειψη σχεδιασμού έχει σαν αποτέλεσμα ο τουρισμός να αναπτύσσεται ανεξέλεγκτα , ακολουθώντας τη πορεία της ζήτησης όπως αυτή εκφράζεται από τους tour – operators . Έτσι χρόνο με το χρόνο σημειώνεται μείωση των οικονομικών ωφελειών για τη χώρα εξαιτίας της υποβάθμισης του παραγόμενου προϊόντος , του υψηλού ανταγωνισμού που αναπτύσσεται μέσα και έξω από την χώρα δεδομένου ότι υπάρχει υπερπροσφορά του κλασσικού τουριστικού πακέτου που χαρακτηρίζεται από τα 3S (SEA , SUN , SAND) και της συσσώρευσης προβλημάτων που επιχειρούνται να λυθούν με αποσπασματικά και πυροσβεστικά μέτρα χωρίς στόχους και εσωτερική συνάφεια , ασύνδετα με το συνολικό αναπτυξιακό σχεδιασμό με αποτέλεσμα να είναι αναποτελεσματικά αν όχι επιζήμια μακροπρόθεσμα.

Πράγματι σήμερα δεν αρκεί να λέμε γενικά και αόριστα ότι οι ελληνικές τουριστικές περιοχές έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα στον τουρισμό. Πολλές από αυτές μπορούν για διάφορους λόγους να προσφέρουν το ίδιο προϊόν που

προσπαθεί να πουλήσει μια συγκεκριμένη περιοχή βασισμένο στα 3S (sea , sun , sand) σε καλύτερη ποιότητα και χαμηλότερες τιμές. Έτσι τρεις λύσεις υπάρχουν :

- Να κρατηθούν οι τιμές πολύ χαμηλά για να είναι τουριστικά πακέτα ανταγωνιστικά και στήριξη των μονάδων από το κρατικό προϋπολογισμό
- Να σταματήσουν τουριστικές περιοχές να παράγουν Τουριστικό προϊόν ως μη κερδοφόρο και να στραφούν σε άλλες δραστηριότητες.
- Να εμπλουτίσουν τα τουριστικά προϊόντα με νέες μορφές προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες των εκάστοτε περιοχών ταυτόχρονα με στροφή προς τον ποιοτικό τουρισμό.

Εφόσον ακολουθηθεί η τρίτη λύση που φαίνεται να είναι μονόδρομος , είναι απαραίτητο οι δράσεις που θα αναλαμβάνοντας να έχουν τους παρακάτω στόχους :

Να δημιουργούν τη νέα τουριστική εικόνα της κάθε τουριστικής περιοχής βασισμένη στο ιδιαίτερο φυσικό και πολιτιστικό τους περιβάλλον.

Να συνδέουν την τουριστική δραστηριότητα με τις άλλες δραστηριότητες του νομού έτσι ώστε να υπάρξει διάχυση των

κερδών και των θετικών αλληλεπιδράσεων σε όλους τους τομείς.

Το ζητούμενο είναι λοιπόν να εντοπιστεί ποια πρέπει να είναι η νέα τουριστική εικόνα και πως αυτή εικόνα μπορεί να υλοποιηθεί και να φτάσει μέχρι τον καταναλωτή τουρίστα .Για να εντοπιστεί η κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να κινούνται οι αλλαγές αυτές είναι απαραίτητο να διευκρινισθούν οι λόγοι που αναγκάζουν τη δρομολόγηση των αλλαγών αυτών. Οι λόγοι είναι δύο ειδών :

1. Η στροφή της ζήτησης με τη διαμόρφωση νέου τουριστικού προτύπου.
2. Τα προβλήματα που παρουσιάζονται από τη μέχρι τώρα τουριστική ανάπτυξη και την εικόνα που παρουσιάζει.

Είναι σαφές ότι το τουριστικό προϊόν τα τελευταία χρόνια υφίσταται το φυσικό νόμο της φθοράς που υφίστανται όλα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες .Έχοντας συμπληρώσει το κύκλο ζωής του δεν αποτελούν πλέον up market προϊόν με τις ανάλογες αρνητικές συνέπειες για τις ή τις περιοχές εκείνες που έχουν ειδικευτεί στη παραγωγή του μέσα από τη λογική του συγκριτικού πλεονεκτήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΔΙΚΤΥΟ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΩΝ , ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΑ

Κτίρια τα οποία ενσωματώνουν μέρος της σύγχρονης οικονομικής ιστορίας. Δείγματα επιτυχούς αξιοποίησης ήδη επενδεδυμένου κεφαλαίου και διατήρησης τμήματος της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου με αλλαγή στη χρήση του που είναι σήμερα κυρίως πολιτιστική.

Σήμερα λειτουργούν 4 πολύκεντρα (ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ , ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΣ , ΠΛΩΜΑΡΙ , ΠΟΛΥΧΝΙΤΟΣ) .

Ανάλογα με τους χώρους που διαθέτει κάθε πολύκεντρο έχουν δημιουργηθεί :

- Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων για εκδηλώσεις
- Άλλες αίθουσες ή γραφεία για χρήση από τοπικούς πολιτιστικούς φορείς.
- Καταλύματα για φιλοξενία ξένων αποστολών που έρχονται για εκδηλώσεις
- Αναψυκτήρια / μπαρ

Το βασικό πρόβλημα των πολυκέντρων είναι η υπολειτουργία τους που οφείλεται :

- Στην έλλειψη στοιχειώδους προσωπικού
- Στην αδυναμία σχεδιασμού εκδηλώσεων υπερτοπικού χαρακτήρα
- Στην έλλειψη πόρων που θα φανεί έντονα όταν θα υπάρξει ανάγκη για επισκευές

ΠΡΟΤΑΣΗ

Προτείνεται να γίνουν τα πολύκεντρα :

Κέντρα τουριστικής έλξης με τη δημιουργία θεματικών μουσειακών χώρων κάτω από το γενικό τίτλο συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό και με τη νέα τους χρήση στην ανάπτυξη.

Κέντρα δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων υπερτοπικού χαρακτήρα με στόχο τη προσέλκυση δραστηριοτήτων που θα έχουν ευρύτερο ενδιαφέρον.

Κέντρα λαϊκής επιμόρφωσης και πολιτιστικής δημιουργίας.

Η λειτουργία των πολύκεντρων με τη μορφή αυτή υπακούει στην ανάγκη διαφορετικής αντιμετώπισης της ανάπτυξης ενός τόπου αποτι γίνεται μέχρι σήμερα :

- Κινητοποίηση τοπικού δυναμικού

- Συνειδητοποίηση ότι το πολιτιστικό επίπεδο ενός τόπου συμβάλλει καθοριστικά και διαχρονικά στην ανάπτυξη του.

Με βάση τα παραπάνω κάθε πολύκεντρο θα δραστηριοποιείται γύρω από ένα κύριο άξονα που θα είναι η παρουσίαση μιας πτυχής και ιστορίας ενώ παράλληλα θα οργανώνονται και άλλες δραστηριότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ X

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός αποτελεί μια από τις βασικότερες οικονομικές δραστηριότητες για τις χώρες της Μεσογείου. Στην Ελλάδα αντιπροσωπεύει περίπου το 8% του συνολικού Α.Ε.Π. και ανάλογο ποσοστό της συνολικής απασχόλησης.

Οι μακροχρόνιες προοπτικές ανάπτυξης του τουρισμού είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές για τις Μεσογειακές χώρες παρ'όλες τις βραχυπρόθεσμες πιθανές «κρίσεις» και προβλέπεται διπλασιασμός ή και τριπλασιασμός μέχρι το 2025.

Οι επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον διακρίνονται σε τρεις γενικές κατηγορίες :

- Στην αισθητική του φυσικού και αστικού τοπίου
- Στην οργάνωση και λειτουργία της περιοχής λόγω της ανάπτυξης τουριστικών εγκαταστάσεων και υποδομών
- Στη λειτουργία των φυσικών οικοσυστημάτων λόγω της κατασκευής και λειτουργίας τουριστικών εγκαταστάσεων αλλά και της αντίστοιχης οικιστικής ανάπτυξης.

Ορισμένα μέτρα για την ομαλή κοινή πορεία τουρισμού και περιβάλλοντος , για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

- ✓ Σε ότι αφορά την προώθηση προτύπων δράσεων και σχεδίων διαχείρισης ειδικών περιοχών

Να εκπονηθούν μελέτες σχετικά με την οργάνωση και την ανάδειξη χώρων , τη διαχείριση επισκεπτών , την κατάρτιση και επιμόρφωση σε περιβαλλοντικά θέματα – ενέργειες ενημέρωσης και προβολής – και τη σύσταση ειδικών φορέων διαχειρίσεις .

- ✓ Σε ότι αφορά την πολιτική προώθησης οικονομικών κινήτρων

Να υπάρχουν επιχορηγήσεις σε επενδύσεις σε μη κορεσμένες περιοχές , εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων με φιλικές προς το περιβάλλον τεχνικές μεθόδους , στήριξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων για την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού.

Ευαισθητοποίηση του κοινού , ενημέρωση και επιμόρφωση σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και ήπιων μορφών τουρισμού.

Επί πλέον πρωτοβουλίες και δράσεις για την προώθηση διαφόρων προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης , με μελέτες και έργα.

Επιβολή αυστηρού θεσμικού πλαισίου για την ανέργεση τουριστικών εγκαταστάσεων , με την απαίτηση εκπόνησης μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την τήρηση περιβαλλοντικών όρων.

- ✓ Ειδικά προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης προσωπικού και στελεχών του τουριστικού τομέα σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ανάπτυξη προγραμμάτων σχετικά με τον ορεινό τουρισμό και την προστασία του περιβάλλοντος σε παραλιακές περιοχές , σε συνεργασία με ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και την τοπική αυτοδιοίκηση.

- ✓ Συντονισμός δράσεων κυβερνητικών φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων για την προώθηση του οικολογικού τουρισμού.

Αυτό που πρέπει όμως να υπογραμμίσει κανείς είναι ότι ο τουρισμός σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να αγγίζει ή να επηρεάσει τις περιοχές αυξημένης οικολογικής προστασίας , υγροβιότοπους , θαλάσσια πάρκα , Εθνικούς Δρυμούς ,

παραποτάμιες περιοχές. Εκεί χρειάζονται μέτρα απόλυτης προστασίας.

Στις προτάσεις αυτές πρέπει η αύξηση των προστατευόμενων περιοχών σε κάθε χώρα , η ένταξη καινούριων υγροτόπων στη συνθήκη RAMSAR και στις διάφορες οδηγίες προστασίας , η ένταξη και άλλων ορεινών όγκων στους εθνικούς δρυμούς , ανάπτυξη και άλλων θαλάσσιων περιοχών για την προστασία της υδρόβιας ζωής .

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το μέλλον του τουρισμού είναι αναμφισβήτητα συνδεδεμένο με το περιβάλλον και την κληρονομιά του μέρους – προορισμού των τουριστών. Η ποιότητα εντυπώσεων και των εμπειριών του τουρίστα εξαρτάται από την ποιότητα του περιβάλλοντος της υποδοχής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση αειφόρου τουρισμού. Το κοινό τους μήνυμα είναι ότι ο τουρισμός πρέπει να υιοθετήσει μια γενική προσέγγιση που του εξασφαλίζει χαρακτήρα μη ρυπαντικό και σε ενότητα – συνέχεια με τα χαρακτηριστικά της περιοχής – αποδέκτη της τουριστικής ροής.

Τελειώνοντας θα ήθελα να τονίσω ότι η τουριστική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να βρίσκονται σε σχέση ισορροπίας , γιατί όπως διακήρυξε ο Ο.Η.Ε. η οικονομία , στην οποία ανήκει και τουρισμός δεν πρέπει να στοχεύει μόνο στην παραγωγή ευημερίας και η οικολογία μόνο στην προστασία της φύσης. , αλλά και οι δύο μαζί πρέπει να στοχεύουν στη βελτίωση της μοίρας της ανθρωπότητας και να βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία στις διαδικασίες νομοθέτησης και λήψης αποφάσεων. Πρόκειται για

επιβεβαίωση της θεωρίας του μέτρου που 2500 χρόνια πριν διατυπώθηκε.

Για να διατηρηθούν οι ισορροπίες ανάμεσα στον τουρισμό και το περιβάλλον δεν αρκούν οι διακηρύξεις , οι θεωρητικές αναλύσεις και οι διαμαρτυρίες των οικολογικών οργανώσεων , χρειάζεται κάτι πιο ουσιαστικό. Να συνειδητοποιήσει ο πολίτης που ζει και δραστηριοποιείται σε μι τουριστική περιοχή , ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί βασική προϋπόθεση όχι μόνο για να καλυτερεύσει την ποιότητα της ζωής του, αλλά κυρίως για να λύσει το πρόβλημα της οικονομικής του επιβίωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Τουριστικό Δίκαιο Σ.Τ.Ε.
- Κέντρο Ενημέρωσης Ε.Ο.Τ.
- Σπυράκης “Νησιώτικη ανάπτυξη και δίκτυα συνεργασίας των νησιών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας”.
- Περιοδικό “Τόπος” 1999
- Πρακτικά Συνεδρίου ΤΕΕ. “Τουρισμός και περιβάλλον στις νησιώτικες περιοχές” Ηράκλειο Κρήτης 1999.
- Ινστιτούτο Τουριστικών και Ξενοδοχειακών Δίκαιου Ερευνών.
Ανάπτυξη χειμερινού τουρισμού, επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και νέες μορφές τουρισμού στη Ρόδο. Ρόδος '96/'97.
- Μιλτ. Λογοθέτη “Δίκαιο της Τουριστικής Βιομηχανίας”.
- Ερευνητικό πρόγραμμα ομάδας ΚΕΛΕΜΕΠ.

